

cordes appellem, cum pœnas justis ingeritis? an communionem nequissimam, dum animas inquinatis?»

CL. AUGUSTINUS respondit: Nec vos justos probatis, nec nos pœnas ingerere vel injustis. Et tamen sicut est plerumque crudelis fallax adulatio, sic semper misericors justa correptio. Nam unde est illud quod non intelligitis, «Emendabit me justus in misericordia et arguet me¹?» Hoc enim cum de asperitate misericordis correptionis dixisset, continuo subjunxit de lenitate perniciosæ adulationis, et ait: «Oleum autem peccatoris non impinguabit caput meum.» Tu ergo attende quo voceris, et unde revoceris. Nam unde nosti quo in te animo sit quem sævum putas? Sed quolibet sit, unusquisque sarcinam suam portat, et apud nos et apud vos: sed sarcinam schismatis quam omnes portatis, abjicite, ut sarcinæ vestras bonas in unitate portetis; et eos qui malas portant, si possitis misericorditer emendetis; si non possitis, pacifice toleretis.

CLI. PETILIANUS dixit: «Beati qui puro sunt corde, » quoniam ipsi Deum videbunt. » Quando Deum videbitis, qui immunda malitia cordis geritis cæcitatem?»

CLII. AUGUSTINUS respondit: Quare hoc dicis? An forte nos ignorata quæ homines dicunt objicimus omnibus gentibus, et manifesta intelligere nolumus quæ Deus prædixit de omnibus gentibus? Hæc est magna cæcitas cordis; et si nec ipsam in vobis agnoscitis, hæc est major cæcitas cordis.

CLIII. PETILIANUS dixit: «Beati pacifici, quia ipsi filii » Dei vocabuntur. » Vos pacem scelere fingetis, et bello quæritis unitatem.»

CLIV. AUGUSTINUS respondit: Non pacem scelere fingimus: sed pacem ex Evangelio prædicamus; cum quo si pacem habueritis, et nobiscum habebitis. Dominus re-

¹ Psal. cxl, 5.

surgens, et se non solum intuendum oculis, sed etiam contrectandum manibus Discipulorum præbens, inde cœpit: «Pax vobiscum, inquit.» Et quomodo esset tenenda pax ipsa, sequentibus verbis aperuit. Ibi enim aperuit eis sensum ut intelligerent Scripturas, et dixit eis: «Quoniam » sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et re- » surgere tertia die, et prædicari in nomine ejus pœnitentiam et remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem¹. » Cum his verbis pacem habete, et a nobis non dissentietis. Nam si bello quærimus unitatem, non potuit laudari præclarius bellum nostrum; quandoquidem scriptum est: «Diliges proximum tuum tanquam te » ipsum². » Et iterum scriptum est: «Nemo unquam carnem » suam odio habuit³. » Et tamen caro concupiscit adversus spiritum et spiritus adversus carnem. Quod si nemo carnem suam odio habet, et tamen adversus carnem suam concupiscit: ecce bello unitas quæritur, ut corpus castigatum servituti subjiciatur. Quod autem spiritus facit adversus carnem, non odio, sed dilectione belligerans; hoc spirituales faciunt adversus carnales, ut quod agunt erga se, agant et erga illos, qui proximos diligunt tanquam proximos: sed bellum spiritalium est illa in charitate correptio, gladius eorum sermo Dei est. Ad tale bellum tuba Apostolica concitantur cum magno impetu personante: «Prædica verbum, insta oportune, importune, argue, hortare, increpa, in omni » longanimitate et doctrina⁴. » Ecce non agimus ferro, sed verbo. Vos autem nec respondetis vera, et accusatis falsa; non corrigitis vestra, objicitis aliena. Dicit Christus verum testimonium de orbe terrarum, dicitis vos adversus Christum falsum testimonium contra orbem terrarum. Nos autem si vobis potius quam Christo crederemus, pacifici essemus: quia Christo potius quam vobis credimus,

¹ Luc. xxiv, 45. — ² Matth. v, 43. — ³ Ephes. v, 8. — ⁴ 2 Tim. iv, 2.

pacem scelere fingimus. Et hæc cum dicatis atque faciatis, audetis insuper commemorare : « Beati pacifici, quoniam » ipsi filii Dei vocabuntur ¹. »

CLV. PETILIANUS dixit : « Cum dicat apostolus Paulus : « Obsecro vos, fratres, ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate » et mansuetudine, cum patientia sustinentes invicem in » charitate, sollicitè agentes servare unitatem spiritus in » conjunctione pacis². »

CLVI. AUGUSTINUS respondit : Hæc si non tantum diceretis, sed et audiretis, etiam cognita mala propter pacem sustineretis, non propter dissensionem incognita fingeretis; vel quia postea didicistis propter unitatem Donati sustinere mala notissima et famosissima Optati. Quæ ista dementia est? Tolerantur cogniti, ne concisio iterum concidatur; et infamantur incogniti, ne in ipsa integritate maneatur.

CLVII. PETILIANUS dixit : « Vobis dicit Propheta : « Pax, » pax, et ubi est pax ³? »

CLVIII. AUGUSTINUS respondit : Tu nobis hoc dicis, non Propheta. Tibi ergo respondemus : Si quæris ubi sit pax, aperi oculos, et vide de quo dictum sit : « Auferens bella » usque ad fines terræ ⁴. » Si quæris ubi sit pax, aperi oculos ad illam civitatem, quæ non potest abscondi super montem constituta, aperi oculos et ad ipsum montem, et eum tibi Daniel demonstret ex parvo lapide crescentem, et implentem universam terram ⁵. Tibi autem cum dicit Propheta : » Pax, pax et ubi est pax? » quid demonstrabis? an partem Donati ignotam innumerabilibus gentibus quibus notus est Christus? Non est ipsa quæ non potest abscondi : et unde, nisi quia non est super illum montem constituta?

¹ Matth. v, 9. — ² Ephes. iv, 1. — ³ Jerem. viii, 11. — ⁴ Psal. xlv, 10. — ⁵ Dan. ii, 35.

« Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum ¹ : » non Donatus, qui fecit de uno duo.

CLIX. PETILIANUS dixit : « Beati qui persecutionem » patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum ². » Vos beati non estis, sed beatos martyres facitis, quorum scilicet animabus cœli repleti sunt, corporumque memoria terræ floruerunt. Vos ergo non colitis, sed facitis quos colamus. »

CLX. AUGUSTINUS respondit : Plane si non dictum esset : « Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam : » sed dictum esset : Beati qui se ipsos præcipitant ; implerent cœlum martyres vestri. Sane de corporibus eorum multos terrarum flores videmus, sed sicut solet dici flos cinis.

CLXI. PETILIANUS dixit : « Cum ergo falsando mandata beati non sitis, vos divinis sententiis Christus Dominus condemnat ². » Væ autem vobis, Scribæ et Pharisei hypocritæ, quia clauditis regnum cœlorum ante homines ; vos enim non intratis, et neque introeuntes sinitis. Væ vobis, » Scribæ et Pharisei hypocritæ, quia circuitis mare et aridam, ut faciatis unum proselytum ; et cum factus fuerit, » facitis eum filium gehennæ duplicius quam vos. Væ vobis, » Scribæ et Pharisei hypocritæ, qui decimatis mentham et » anethum et cyminum, et relinquitis quæ graviora sunt » legis, iudicium et misericordiam et fidem. Hæc autem » oportebat fieri, et illa non omittere. Duces cæci, liquantes » culicem, camelum autem glutientes. Væ vobis, Scribæ et » Pharisei hypocritæ, quia similes estis monumentis dealbatis, quæ a foris parent hominibus speciosa ; intus autem » plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitia : » sic et vos a foris quidem parent hominibus justis, intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate. »

¹ Ephes. ii, 14. — ² Matth. v, 10. — ³ Id. xxiii, 13.

CLXII. AUGUSTINUS respondit: Dic mihi, utrum aliquid dixeris, quod in vos vicissim ore maledico et contumelioso similiter dici non possit? Sed ex superioribus quæ a me dicta sunt, inveniet qui voluerit, hæc in vos non per vana convicia, sed per vera testimonia posse dici. Verumtamen quia ex occasione, prætermittendum non est: certe antiquus populus Dei, circumcisionem pro baptismo habebat. Quæro ergo, si quem fecissent isti, in quos tanta dicuntur, Pharisæi proselytum, qui si eos imitaretur, sicut dictum est, filius gehennæ fuisset duplo quam illi; utrum si corrigeretur, et vellet imitari Simeonem, Zachariam, Nathanaëlem, iterum ab eis circumcidendus judicaretur? Quod si ridiculum est dicere, quamvis more atque ore vaniloquo talibus nos comparetis, quare post nos baptizatis? Quod si vos tales estis, quanto nos verius et melius post vos non baptizamus; sicut nec illi quos nominavi, post pessimos Pharisæos circumcidi debebant. Deinde cum tales sederint super cathedram Moysi, cui Dominus honorem servavit, quare vos propter eos, quos istis sive juste sive injuste comparatis, cathedram Apostolicam blasphematis?

CLXIII. PETILIANUS dixit: « Sed nos Christianos ista non terrent. Quod enim estis male facturi, a Christo Domino habemus ante mandatum: « Mitto, inquit, vos sicut oves » in medio luporum¹. » Lupinam rabiem vos impletis, qui non aliter Ecclesiis insidias facitis aut paratis, quam lupi ovilibus inhiantes, pernicie semper atque impetu, suffecti sanguine faucibus iram anhelantem respirant. »

CLXIV. AUGUSTINUS respondit: Vellem in vos dicere istam sententiam, sed nollem istis verbis: nimis inepta, vel potius insana sunt. Illud autem opus erat, ut certis aliquibus documentis, non vanissimis maledictis, nos lupos esse ostenderetis, vos autem oves. Nam cum et ego dixerò:

¹ Matth. x, 16.

Nos sumus oves, vos autem lupi; ideo-ne putas interesse aliquid, quia tu illa verbis turgidis dicis? Sed attende ut ego probem quod dico. Nempe Dominus, quod velis nolis nosti, ait in Evangelio: « Quæ sunt oves meæ, vocem » meam audiunt, et sequuntur me¹. » Multæ sunt de diversis rebus voces Domini: verum, exempli gratia, si quispiam dubitaret utrum in corpore idem Dominus surrexerit, et recitarentur ejus verba dicentis: « Palpate, » et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut » me videtis habere²; » si et his auditis ad credendum resuscitatum corpus ejus nollet acquiescere, non utique inter oves Domini deputaretur, quia vocem ejus auditam non sequebatur; sic et nunc, quoniam quæstio est inter nos, ubi sit Ecclesia, cum ex ipso Evangelii loco, ubi post resurrectionem suum corpus etiam palpandum dubitantibus præbuit, consequentia verba recitamus, ubi futuram Ecclesiæ latitudinem demonstravit dicens: « Quoniam » sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et re- » surgere tertia die, et prædicari in nomine ejus poenitentiam et remissionem peccatorum per omnes gentes, » incipientibus ab Jerusalem; » et vos omnibus gentibus, ubi hæc completa sunt, communicare non vultis, quomodo estis oves hujus pastoris, cujus auditis vocibus non solum non obsequimini, verum etiam repugnatis? Et oves quidem vos non esse, hinc docemus: esse autem lupos, audite unde doceamus. Jam enim, quia ubi sit Ecclesia, verbis ipsius apparet, manifestum est ubi sit ovile Christi. Ab hoc igitur ovili certissimis verbis Domini demonstrato et expresso, quicumque, non dico per falsa, sed quod manifestum est, per incerta hominum crimina oves segregant, et ab unitatis atque charitatis vita ereptas et alienatas necant, nonne ipsi sunt lupi rapaces? At enim et ipsi Dominum

¹ Joan. x, 27. — ² Luc. xxiv, 39.

Christum laudant et prædicant. Hi sunt ergo de quibus ipse ait : « Induti pellibus ovium, intus autem sunt lupi » rapaces ¹. Ex fructibus eorum cognoscetis eos. » Ovina pellis est in Christi laudibus, lupinus fructus in maledicis dentibus.

CLXV. PETILIANUS dixit : « O miseri traditores, impleri quidem Scripturam sic decuit : sed in vobis hoc doleo, quod partes malitiæ vos implere meruistis. »

CLXVI. AUGUSTINUS respondit : Possem ego magis dicere : O miseri traditores ; si mihi placeret, imo si justitia suaderet, omnibus vobis objicere quorundam facta vestrorum. Quod ergo ad omnes vos pertinet, O miseri hæretici : cætera jam verba tua ego dixerim ; scriptum est enim : « Oportet et hæreses esse, ut probati manifesti fiant » inter vos ². » Impleri ergo Scripturam sic oportuit : sed non vobis hoc doleo, quod partes malitiæ implere vos meruistis.

CLXVII. PETILIANUS dixit : « Nobis autem Dominus Christus contra vestra feralia patientiam simplicem innocentiamque mandavit. Quid enim dicit ? « Mandatum » novum do vobis, ut diligatis invicem, quomodo dilexi » vos. Et in hoc scient omnes quia mei discipuli estis, si » dilectionem habueritis in invicem ³. »

CLXVIII. AUGUSTINUS respondit : Nisi hæc verba longe a vestris moribus aliena in sermonis vestri superficiem transferretis, quomodo vos ovina pelle tegetis ?

CLXIX. PETILIANUS dixit : « Paulus quoque apostolus, cum persecutiones immensas ab omnibus gentibus pateretur, a falsis fratribus pertulit graviores, sicut de se ipse testatur, frequenter afflictus, periculis ex gentibus, periculis ex genere, periculis a falsis fratribus. Quique iterum dicit : « Imitatores mei estote, sicut et ego Christi ⁴. » Cum

¹ Matth. vii, 15. — ² 1 Cor. xi, 19. — ³ Joan. xiii, 34. — ⁴ 1 Cor. xi, 26.

igitur nos falsi fratres appetitis, Pauli magistri patientiam sub nostris periculis imitamur. »

CLXX. AUGUSTINUS respondit : Certe isti sunt falsi fratres, de quibus alio loco idem Apostolus ita conqueritur, Timothei prædicans germanam sinceritatem : « Neminem, » inquit, habeo unanimem, qui germane de vobis sollicitus » sit : omnes enim sua quærunt, non quæ Jesu Christi ². » Utique de his loquebatur, qui tunc quando illam scribebat Epistolam, cum illo erant. Non enim omnes qui erant ubicumque Christiani, sua quærebant, non quæ Jesu Christi. De his ergo, ut dixi, hæc ingemuit, quos eo tempore cum ista scriberet secum habebat. Quos enim alios tangit, cum alibi dicit : « Foris pugnæ, intus timores ³ : » nisi eos quos tanto vehementius, quanto interius metuebat ? Si ergo velles imitari Paulum, intus esses falsorum fratrum toleratores, non foris innocentium calumniatores.

CLXXI. PETILIANUS dixit : « Nam qualis fides in vobis est, quæ non habet charitatem ? Paulo ipso dicente : Si linguishominum loquar, et Angelorum scientiam habeam, charitatem autem non habeam, ita sum tanquam ærumentum tinniens, aut cymbalum concrepans. Aut si habuero prophetiam, et noverim omnia sacramenta et omnem scientiam, et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Et si distribuero omnem substantiam meam pauperibus, et tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. »

CLXXII. AUGUSTINUS respondit : Hoc est quod paulo ante dixi, pelle te ovina contegi velle, ut si fieri potest, prius te ovis mordentem sentiat, quam præsentiat venientem. Nonne ista est charitatis laus, quæ vestram calumniam solet lucidissima veritate convincere ? An ideo arma

¹ 1 Cor. iv, 16. — ² Philip. ii, 20. — ³ 2 Cor. vii, 5.

ista nostra non erunt, quia vos ea præoccupare conamini? Prorsus hæc jacula viva sunt: undecumque jactentur, agnoscuntur quos perimant. Si a nobis missa fuerint, in vobis hærebunt: si a vobis mittuntur, in vos retorquentur. His enim nos Apostolicis verbis, commendantibus eminentiam charitatis, vobis solemus ostendere, quomodo non prosit hominibus, quamvis in eis sint vel sacramenta vel fides, ubi charitas non est; ut cum ad unitatem catholicam venitis, intelligatis quid vobis conferatur, et quantum sit quod minus habebatis: charitas enim christiana nisi in unitate Ecclesiæ non potest custodiri: atque ita videatis sine illa nihil vos esse, etsi baptismum et fidem teneatis, et per illam etiam montes transferre possitis. Quod si hæc et vestra sententia est, non in vobis detestemur et exsufflemus vel Dei sacramenta quæ novimus, vel ipsam fidem; sed teneamus charitatem, sine qua et cum sacramentis et cum fide nihil sumus. Tenemus autem charitatem, si amplectimur unitatem: amplectimur autem unitatem, si eam non per verba nostra in parte confingimus, sed per verba Christi unitate cognoscimus.

CLXXIII. PETILIANUS dixit: « Et iterum, Charitas enim magnanima est et benigna, charitas non æmulatur¹, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt. Vos autem quæritis aliena. Non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congauget autem veritati: omnia tolerat, omnia sustinet: charitas nunquam excidat. Hoc est breviter dicere: Non persequitur charitas, non adversum cæteras animas Imperatores inflamat, non aliena diripit, non etiam homines quos spoliavit occidit. »

CLXXIV. AUGUSTINUS respondit: Quoties tibi dicturus sum, hæc si non probatis, ad neminem pertinent: si autem

¹ 1 Cor. xv, 4.

probatis, ad nos non pertinent; sicut nec ad vos, quæ vestri quotidie committunt, per scelera furiosorum, per luxurias vinolentorum, per cæcitatem præcipitatorum, per tyrannidem raptorum. Quis non videat verum esse quod clamo? Sed nunc si esset in te charitas, congauderet veritati. Quam enim eleganter sub pelle ovina dicitur: Charitas omnia tolerat, omnia sustinet: ubi autem ventum fuerit ad examen, Lupini dentes operiri non possunt. Cum enim charitas te propter id quod dictum est: « Sustinentes » invicem in dilectione, studentes servare unitatem spiritus in vinculo pacis¹: » etiam si qua mala intus nosses, cogeret, non eis quidem consentire, sed tamen ea si prohibere non poteras sustinere, ne propter malos ventilabro ultimo separandos, nunc a bonorum societate pacis vinculum abrumperes; foras vento levitatis excussus, paleæ crimen objicis tritico, et quæ fingis de malis, per contagionem valere et in bonis affirmas. Et cum Dominus dixerit: « Ager est hic mundus, messis autem est finis » sæculi; cum de frumentis et zizaniis dixisset: « Sinite » utraque crescere usque ad messem²: » tu laboras verbis tuis, ut frumenta jam per totum agrum defecisse, et ad exiguam particulam vestram remansisse credantur; dum vis ut habeatur Christus mendax, tu autem verax. Et loqueris quidem contra conscientiam tuam: neque enim vere quisquam quoquo modo intuens Evangelium, audet in animo suo dicere, per tot gentes in quibus pene una voce respondetur Amen, et cantatur Alleluia, non esse Christianos. Et tamen ne pars Donati, quæ orbi terrarum non communicat, errare videatur, si quis tibi Angelus de cælo qui posset intueri universum orbem, diceret extra communionem vestram nusquam esse innocentes et bonos, procul dubio gauderes super iniquitate generis humani, et vera te di-

¹ Ephes. iv, 2. — ² Matth. xiii, 38.

xisse ante quam cognosceres gloriareris. Quomodo est ergo in te charitas, quæ non gaudet super iniquitate? Sed noli falli : sunt per agrum, id est, per mundum usque ad finem sæculi crescentia frumenta Dominica. Christus hoc dixit, Christus est veritas. Sit in te charitas. et congaudeat veritati. Contra Evangelium et si Angelus de coelo evangelizaverit, anathema sit ¹.

CLXXV. PETILIANUS dixit : « Postremo quæ est ratio persequendi vos, miseri, interrogo; si putatis forsitan vos aliqua legis auctoritate peccare? »

CLXXVI. AUGUSTINUS respondit : Qui peccat, non peccat legis auctoritate, sed contra legis auctoritatem. Quia vero interrogas, quæ sit ratio persequendi; vicissim te interrogo, cujus sit vox in Psalmo dicentis : « Detrahentem » secreto proximo suo, hunc persequer ². » Quære itaque persecutionis vel causam vel modum, et noli tanta imperitia generaliter malorum persecutores reprehendere.

CLXXVII. PETILIANUS dixit : « Ego vero e contra respondeo, Jesum Christum neminem persecutum : et cum aliquæ sectæ Apostolis eidem suggerentibus displicerent; (ita enim fidem venerat facere, ut non cogeret homines, sed potius invitaret,) dicunt illi Apostoli : » Multi in nomine tuo manus imponunt, et nobiscum non sunt. Dixit » Jesus : Dimittite illos, si contra vos non sunt, pro vobis » sunt ³. »

CLXXVIII. AUGUSTINUS respondit : Verum dicis, multo uberius te prolaturum de tuo quæ in Scripturis non inveniantur. Si enim de Scripturis sanctis velis testimonia proferre, numquid ea quæ non inveneris proferes? Vestra autem mendacia quam multa sint, in vestra potestate est. Ubi enim scriptum est quod posuisti, vel quando aut Domino illud suggestum est, aut a Domino illud responsum

¹ Gal. I, 8. — ² Psal. c, 5. — ³ Luc. IX, 50.

est? Multi in nomine tuo manus imponunt, et nobiscum non sunt, nunquam Filio Dei quisquam Discipulorum dixit: unde nec illud ab eo responderi potuit, Dimittite illos, si contra vos non sunt, pro vobis sunt. Sed est quiddam simile, quod re vera in Evangelio legimus de quodam suggestum esse Domino, qui dæmonia in ejus nomine ejiciebat, et cum Discipulis eum non sequebatur, ubi Dominus ait: « Nolite prohibere: qui contra vos non est, pro vobis est. » Hoc autem ad sectas demonstrandas, quibus pepercisse Dominus videatur omnino non pertinet. Sed si te nonnulla fefellit similitudo sententiæ, non est mendacium, error humanus est. Si autem imperitis sanctarum Scripturarum nebulas falsitatis injicere voluisti, compungaris et confundaris et corrigaris. Est tamen quod de hoc ipso, de quo Domino suggestum est, nos agamus. Quomodo enim tunc præter communionem Discipulorum, valebat tamen plurimum sanctitas nominis Christi; sic præter Ecclesiæ communionem valet sanctitas sacramenti. Neque enim baptis- mus consecratur nisi in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Quis autem insanissimus dixerit, etiam præter Ecclesiæ communionem nomen Filii valere, Patris autem et Spiritus sancti non valere? aut valere quidem in homine sanando, non autem valere in baptismo consecrando? Sed plane præter Ecclesiæ communionem et unitatis sanctissimum vinculum et charitatis supereminentissimum donum, nec ille a quo dæmonium ejicitur, nec ille qui baptizatur, æternam vitam consequitur: sicut nec illi qui per communionem sacramentorum intus videntur, et per iniquitatem morum foris intelliguntur. Quod autem Christus etiam corporaliter fuerit persecutus eos, quos de templo expulit flagellando, jam supra diximus.

CLXXIX. PETILIANUS dixit : Sanctus vero apostolus

Paulus hæc dicit : Quoquo modo, inquit, Christus annuntietur¹.»

CLXXX. AUGUSTINUS respondit : Contra te loqueris ; sed tamen quia pro veritate loqueris, si eam dilexeris, pro te sit quod loqueris. Quæro enim abs te, de quibus hoc dixerit apostolus Paulus? Recolamus hoc paululum, si placet : « Quidam, inquit, per invidiam et contentionem, quidam » vero per bonam voluntatem Christum annuntiant, quidam ex charitate, scientes quia in defensionem Evangelii » positus sum ; quidam vero et per contumaciam Christum annuntiant non caste existimantes tribulationem » suscitari vinculis meis. Quid enim ? Dum omni modo, » sive occasione, sive veritate Christus annuntietur, et in » hoc gaudeo, sed et gaudebo². » Videmus istos rem quidem sanctam et castam et veram, non tamen caste annuntiasse, sed per invidiam et contentionem, sine charitate, sine castitate. Certe paulo ante laudes charitatis adversus nos dicere videbaris ex Apostoli testimonio, quia ubi charitas non est, quidquid fuerit nihil prodest : ecce in istis charitas non est, et tamen erat Christi prædicatio, de qua se gaudere sic dicit Apostolus. Neque enim malo illorum gaudet, sed bono nominis Christi. « In ipso quippe charitas erat, quæ non gaudet super iniquitate, congaudet » autem veritati³. » Invidia porro, quæ in illis erat, diabolicum malum est : hac enim et cecidit et dejecit. Hi ergo tam mali, quos sic arguit Apostolus, in quibus erat tantum bonum de quo gaudet Apostolus, ubi erant, intus an foris ? Elige quod volueris. Si intus, ecce noverat eos Paulus, et eum tamen non polluebant, sic vos non polluerent in unitate orbis terrarum, de quibus nescio quæ seu vera dicitis, seu falsa confingitis. Quare ergo vos separastis ? quare sacrilegio scelerati schismatis peremistis ? Si

¹ Philip. 1, 18. — ² Ibid. 15. — ³ 1 Cor. XIII, 6.

autem foris erant, ecce et in eis qui foris sunt, et utique ad vitam æternam, quia charitatem non habent et unitatem non tenent, pertinere non possunt, inest tamen sanctitas nominis Christi quorum prædicationem Apostolus propter ipsam nominis sanctitatem, quamvis illos detestetur, gaudento confirmat. Recte ergo ipsi nomini non facimus injuriam, cum ad nos veniunt qui foris erant : sed ipsos corrigimus, illud honoramus. Vos itaque videte quam nefarie in eis, quorum facta sicut videtur arguitis, etiam sacramentum nominis Christi, quod in eis sanctum est, exsufflatis. Et tu quidem istos, quos commemoravit Apostolus, sicut verba tua indicant, foris ab Ecclesia fuisse arbitraris. Ita cum times a catholicis pati persecutionem, de qua nobis loquendo facis invidiam, confirmasti in hæreticis Christi nomen, cui rebaptizando facis injuriam.

CLXXXI. PETILIANUS dixit : « Si igitur tanta potentia fidei non est aliquibus adversata, qua tu ratione persequeris, ut cogas homines inquinari ? »

CLXXXII. AUGUSTINUS respondit : Nec persequimur vos, nisi quemadmodum persequitur veritas falsitatem : nec ad nos pertinet, si quis vos aliter persecutus est ; sicut nec ad vos quidquid vestri similiter faciunt : nec vos cogimus inquinari, sed suademus sanari.

CLXXXIII. PETILIANUS dixit : « Quod si cogi per legem aliquem vel ad bona licuisset, vos ipsi, miseri, a nobis ad fidem purissimam cogi debuistis. Sed absit, absit a nostra conscientia, ut ad nostram fidem aliquem compellamus. »

CLXXXIV. AUGUSTINUS respondit : « Ad fidem quidem nullus est cogendus invitus, sed per severitatem, imo et per misericordiam Dei, tribulationum flagellis solet perfidia castigari. Numquid quia mores optimi libertate voluntatis eliguntur, ideo mores pessimi non legis integritate puniuntur ? Sed tamen male vivendi ultrix disciplina præ-

postera est, nisi cum præcedens bene vivendi doctrina contemnitur. Si quæ igitur adversus vos leges constitutæ sunt, non eis bene facere cogimini, sed male facere prohibemini. Nam bene facere nemo potest, nisi eeigerit, nisi amaverit, quod est in libera voluntate: timor autem pœnarum etsi nondum habet delectationem bonæ conscientiæ, saltem intra claustra cogitationis coërcet malam cupiditatem. Qui tamen adversas leges constituerunt, quibus vestra comprimatur audacia? nonne hi de quibus dicit Apostolus: « Quia non sine causa gladium portant, minis- » tri enim Dei sunt, vindices in iram ei qui male agit¹? » Tota igitur quæstio est, utrum vos non male agatis, quibus tanti schismatis sacrilegium objicit orbis terrarum: cujus quæstionis discussione neglecta, superflua loquimini; et cum vivatis ut latrones², mori vos jactatis ut martyres. Et quia vel ipsas leges, vel invidiam formidatis, vel ad resistendum impares estis, non dico adversus tot homines, sed adversus tot gentes catholicas; etiam de mansuetudine gloria- mini, quod ad vestram partem neminem cogitis. Isto modo et milvus, cum pullos rapere territus non potuerit, columbum se nominet. Ubi enim potuistis, et non fecistis? Unde ostenditis quam plura faceretis, si possetis. Quando Julianus vobis, Christi invidens paci, basilicas reddidit unitatis, quæ strages a vobis factæ sint, quando vobiscum apertis templis suis etiam dæmones exultabant, quis commemorare sufficiat? Bello Firmiano quæ a vobis Rogatus Maurus pertulerit, ipsa Mauritania Cæsariensis interrogetur. Tempore Gildoniano, quia unus collega³ vester familiarissimus amicus ejus fuit, viderint Maximianistæ quæ senserint. Nam Felicianum ipsum, qui modo vobiscum est, si ad jusjurandum liceret provocare, utrum ad communionem

¹ Rom. XIII, 4. — ² Vide Epist. LXXXVIII, n. 8. — ³ Optatus Thamugadensis amicus Gildonis.

vestram non invitum Optatus redire compulerit; movere labia non auderet, præsertim si ejus faciem populus Mustitanus intueretur, quod teste illa tunc facta sunt. Sed isti, ut dixi, viderint quæ passi fuerint ab eis, cum quibus Rogato talia fecerant. Ipsa Ecclesia catholica solidata principibus catholicis imperantibus terra marique armatis turbis ab Optato atrociter et hostiliter oppugnata est. Quæ res coëgit tunc primo adversus vos allegari apud vicarium Seranum legem illam de decem libris auri, quas nullus vestrum adhuc pendit, et nos crudelitatis arguitis. Quid autem mansuetius sit, quam ut coërcione damnorum tanta vestra scelera mulctarentur? Quis autem possit enarrare omnia, quæ nulla amicitia judicum² aut aliquarum potestatum, quisque ubi potuerit, in locis vestris propria dominatione committatis? Quis nostrum in plebibus nostris non aliquid tale vel a prioribus comperit, vel ipse expertus est? Nonne apud Hipponem, ubi ego sum, non desunt qui meminerint Faustinum vestrum regni sui tempore præcepisse, quoniam catholicorum ibi paucitas erat, ut nullus eis panem coqueret, ita ut cujusdam diaconi nostri furnarius inquilinus domnædii sui panem incoctum abjecerit, eique nulla exilii lege damnato, communicationem non solum in civitate Romana, sed etiam in patria sua; nec solum in patria sua, sed etiam in domo sua negaverit? Quid nuper, quod ipse adhuc lugeo, nonne Crispinus vester Calamensis, cum emisset possessionem, et hoc emphyteuticam non dubitavit in fundo catholicorum imperatorum, quorum legibus nec in civitatibus esse jussi estis, uno terroris impetu octoginta ferme animas miserabili gemita mussitantes rebaptizando submergere? Quibus autem, nisi talibus factis, etiam ipsas, de quibus conquerimini leges, longe quidem infra meritum sceleris vestri,

¹ Forte nulla auctoritate.